

HEKSENVERBRANDING IN LANAKEN

Road in bol (BandBrief) - Met fakkels op weg naar de heksenverbranding

In de christelijke traditie vieren we Carnaval op de zondag, maandag en dinsdag vlak voor de start van de vastentijd van 40 dagen. In Lanaken wordt het einde van carnaval gevierd op dinsdagavond onder leiding van de 'Raod van Laon tot Aoke', de lokale carnavalsvereniging, met een heuse **heksenverbranding**, een uniek gebeuren in Limburg.

Wat gebeurt er precies?

Op zowat 200 meter van het Kerkplein komt het **prinsentrio** (de jeugdprins, de jeugdprinses en de prins) om 19u samen met de 'Raod van Laon tot Aoke', het carnavalscomité (in het lokale dialect: Karnavalskomiteit). De echtgenotes van de comitéleden doen ook mee: zij hullen zich in een zwarte tule en een heksenkleed (een lange, zwarte jurk) waarop ze spinnen bevestigden. Ze dragen een hoed en sommigen een bezem (een bessèm). Samen met hun kinderen, de 'Zaote Hermenie Jus te Neve', de comitéleden en de drie prinsen -in het totaal zo'n 70 mensen- begeven ze zich in een stoet naar het Kerkplein. Dat is het plein dat zich bevindt tussen de kerk en het gemeentehuis, waar er zo'n 300 kijklustigen op hen wachten.

Op dat plein hangt er sinds vrijdagmiddag een groot hoofd van een heks in polyester. Het wordt opgehangen aan het eind van de kinderstoet die op vrijdag alle lagere scholen in Lanaken aandoet. Rond half negen op dinsdagavond wordt er op het Kerkplein een brandstapel met een heks in hout toegevoegd. Dit beeld is elk jaar anders en wordt altijd gemaakt door Jonas Vandamme. Haar vaste attributen zijn een heksenkleed, een masker en een bezem.

Als de stoet op het Kerkplein is aangekomen, volgen de speeches: eerst die van de voorzitter van de carnavalsvereniging, daarna zijn de burgemeester en de drie prinsen aan de beurt. Elk jaar maken de prinsen een liedje over zichzelf; ook deze liedjes worden gezongen. Nadien dansen de mannen van het carnavalscomité en hun vrouwen tweemaal een polonaise rond het houten heksenbeeld. De blaaskapel (Zaote Hermenie) lardeert het geheel met muziek.

Stipt om 23u11 steken de drie prinsen met toortsen de brandstapel in brand en wordt de heks door het vuur verteerd. Dat betekent meteen het officiële einde van het hele carnavalsgebeuren in Lanaken; dit moet effectief om klokslag 23u11, want 11 is een magisch getal in de carnavalswereld. De verantwoordelijken blijven nog tot het vuur volledig gedoofd is en zorgen voor het opruimen; de anderen gaan iets drinken of keren naar huis, want morgen begint de vasten.

Ontstaan

De oorsprong vinden we hoogstwaarschijnlijk in de lokale geschiedenis van Lanaken. In de jaren 1603 en 1613 was er een **heksentribunaal** in de waterburcht, Pietersheim. In deze burcht kan je zelfs nog kopieën terugvinden van de vonnissen van de heksenprocessen. Volgens de geschiedschrijving werden in Pietersheim minstens vier vrouwen beticht van hekserij en na gruwelijke folteringën verbrand. Eentje werd eerst gewurgd voor ze verbrand werd, één vrouw werd vrijgelaten op borgtocht. Heksen werden gezien als oorzaken van onheil en dood want ze werden ervan verdacht een pakt met de duivel gesloten te hebben. Dit bijgeloof en alle gevolgen die het met zich meebracht, hadden een grote impact op de samenleving en dat zindert nog na, onder meer in de orale volkscultuur in Lanaken.* Lanaken koos er ook voor om een van haar straten Bessemerstraat te noemen. In het verleden waren er trouwens ook heel wat 'bessembinders' in Lanaken; met het maken (binden) van bezems kon je goed geld verdienen. Lanaken was gekend voor deze bloeiende handel.

De heksenverbranding als onderdeel van Carnaval, zoals hierboven beschreven, bestaat in Lanaken sinds 1983, dus al 40 jaar. Ze ontstond vanuit carnavalsvereniging 'Road van Loane tot Aoke'. Deze vereniging ontstond in 1972 als versmelting van 2 carnavalsgroepen. Het embleem van 'Road van Loane tot Aoke' is een heks. Voor de krant die de vereniging sinds 1974 ter gelegenheid van carnaval uitgeeft, koos ze de naam: 'De Bèsssemgezèt'. De versie voor kinderen en jongeren is er sinds 2012 en werd 'Het Bèsssemgezètje'. In 2013 kocht de carnavalsvereniging een carnavalswagen met één grote heks van vier meter hoog; deze wagen gaat mee in alle optochten waaraan 'Road van Loane tot Aoke' deelneemt.

Wat betekent de heksenverbranding in Lanaken anno 2023?

De heksenverbranding in Lanaken anno 2023 betekent voor velen een emotioneel **afscheid van de carnavalsperiode** die onherroepelijk voorbij is – een periode van uitgelaten vreugde, dansen, zingen, zich verkleden, drinken en samen zijn. Telkens weer zijn er mensen die wenen als ze het beeld van de heks in vlammen zien opgaan. Volgens sommigen is het ritueel een middel om het kwade af te weren en een poging om de komende oogsten van onheil te sparen. Welke betekenis een deelnemer of toeschouwer er ook aan geeft, het succes van de heksenverbranding in Lanaken is duidelijk en groeit jaar na jaar.

**Op de website Vlaamse Volksverhalenbank vind je een 6-tal verhalen die een beeld geven van wat heksen in Lanaken veroorzaakten.*

**Gebaseerd op een originele tekst van Renilde Reynders.*

**Deze inzending kadert binnen het project Beleving. 100 levende gebruiken en tradities in Limburg. Een initiatief van het Limburgs Volkskundig Genootschap, in samenwerking met ECRU Erfgoed en Erfgoed Haspengouw, Werkplaats immaterieel erfgoed, Openluchtmuseum Bokrijk, Heemkring Vaart, Haspengouw. TV vzw, Academie voor Streekgebonden Gastronomie en AVANSA-Limburg.*

INZENDER

Pedro Steegmans
Road van Loan naar Aoke.

LOCATIE

Lanaken

PERIODE

Carnavalsdinsdag

THEMA

Feesten, rituelen en sociale gebruiken

TREFWOORD

#stoet #ritueel